

ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ

Είναι πασίγνωστο ότι το ρητό αυτό, που είναι χαραγμένο σε κίονα του ναού των Δελφών, ανήκει σ' έναν από τους επτά σοφούς (στον Χίλωνα ή τόν Θαλή). Το ρητό των Δελφών εμφανίσθηκε σ' ένα από τα σημεία στροφής της ελληνικής ιστορίας. Το ζήτημα είναι ότι στην πραγματικότητα ή Ιστορία αποτελεί μία συνεχή, μόνιμη πρόκληση σε όλους τους λαούς, μικρούς και μεγάλους. Καί μόνο εκείνοι οί λαοί δέν εκτοπίζονται στην περιφέρεια της Ιστορίας (άν δέν εξαφανίζονται από τό στίβο της ιστορίας), οί όποιοι θά απαντήσουν επάξια στην πρόκλησή της. Στο τέλος του μεταβατικού αιώνα μας, ό όποιος αποκαλείται μεταβιομηχανικός, θά ήθελα ό ελληνικός λαός νά δώσει στη νέα πρόκληση της Ιστορίας, στο πεπρωμένο του μία απάντηση, άξια του μεγάλου παρελθόντος του. Τά λόγια αυτά σημαίνουν πρίν άπ' όλα έκκληση για αυτοκριτική καί επίλυση των άξιολογικών προσανατολισμών, σαφή κατανόηση του στρατηγικού (μακρόπνοου) στόχου καί της επίλυσης των άμεσων προβλημάτων, καθώς καί καθορισμό της θέσης καί του προορισμού του στην παγκόσμια κοινότητα των λαών. Άπ' έδω απορρέει καί ή αναγκαιότητα εξαγωγής διδαγμάτων από την ιστορία.

Έξάλλου, σύμφωνα μέ τά λόγια του μεγάλου γερμανού φιλόσοφου Χέγκελ, ή ιστορία διδάσκει μόνο εκείνο που δέ διδάσκει τίποτα σε κανένα. Σε σημαντικό βαθμό ή διατύπωση αυτή είναι σωστή, άν καί συζητήσιμη. Έξυπακούεται (μπορεί κανείς νά διαφωνήσει), ότι ή ιστορία δέ διδάσκει τίποτα σε εκείνον που δέ θέλει νά διδαχθεί από την πείρα της. Καί όμως ή ουσία του προβλήματος είναι πολύ πιο σύνθετη, άπ' ό,τι μπορεί νά φανεί από πρώτη ματιά. Το ζήτημα είναι ότι οί ιστορικές τύχες κάθε λαού σε λίγο - πολύ όμοιες γεωγραφικές καί δημογραφικές συνθήκες, καθώς καί σε όμοιο επίπεδο οικονομικής καί κοινωνικοπολιτικής ανάπτυξης καθορίζεται τόσο από την κοινωνικοϊστορική έμπειρία, την έκταση των πληροφοριών καί την ήθική της εργασίας, που μεταδίδονται από γενιά σε γενιά, όσο καί από τις γενετικές ιδιομορφίες, τις συνήθειες καί τόν έθνικό χαρακτήρα του λαού που τις κληρονομεί. Αυτό που κληρονομείται είναι μόνιμο καί σταθερό, ένω αυτό που αποκτιέται καί μεταδίδεται είναι εύμετάβλητο καί άσταθές. Το τελευταίο μπορεί σε μεγάλο βαθμό νά χαθεί ή άκόμα καί νά ξεχασθεί.

Είναι περιττό νά θυμίσουμε ότι κατά την περίοδο του μακροχρόνιου όθωμανικού ζυγού τό ελληνικό έθνος έχασε, στην ουσία, σε σημαντικό βαθμό, την μακραίωνη ιστορική του έμπειρία. Έν πάση περιπτώσει στους εύρεις κύκλους του λαού πολλά άπ' αυτή την έμπειρία έχουν ξεχασθεί. Μέ άλλα λόγια, ένα από τά αποτελέσματα του τουρκικού ζυγού ύπηρξε ή πνευματική-ιστορική γενοκτονία που σχετίζεται μέ την ελάττωση του επιπέδου ιστορικής σκέψης του ελληνικού έθνους καί της ήθικης (της κουλτούρας) της εργασίας σε σύγκριση μέ τις αναπτυγμένες χώρες. Οί άρνητικές συνέπειες αυτής της γενοκτονίας, για νά μήν αναφέρουμε τή γενοκτονία μέ την κυριολεκτική σημασία, που διέπραξαν οί τούρκοι σωβινιστές έναντίον των Έλλήνων, ιδίως των Έλληνοποντίων, εκδηλώνονται καί μέχρι σήμερα. Η τύχη τό 'φερε οί τελευταίοι νά είναι αναγκασμένοι νά αλλάζουν κατά περιόδους τόν τόπο διαμονής, περνώντας από ένα άλλοεθνές περιβάλλον σε άλλο. Σάν απο-

τέλεσμα άρχισαν νά ύφίστανται άφομοίωση, στην όποία άντιστέκονται έκατοντάδες χρόνια.

Πρέπει νά ύπογραμμίσουμε ότι στην έποχή της μεταβιομηχανικής κοινωνίας, πού αποκαλείται επίσης πληροφοριακή, οί άφομοιωτικές διεργασίες έντείνονται, άς πούμε, έκουσίως. Αύτή την ιδιόμορφη διεργασία μπορούμε νά την όνομάσουμε έκούσια γενοκτονία.

Αύτή ή μορφή γενοκτονίας, πού στερεί άπό τό έλληνικό έθνος ένα μέρος της έλίτ του, δηλαδή τούς δραστήριους καί ταλαντούχους άνθρώπους, δέν είναι, κατά την άποψη μου, λιγότερο επικίνδυνη άπό τή γενοκτονία πού διαπράχθηκε στην Όθωμανική αυτοκρατορία. Πρόκειται για όρισμένες κοινωνικές καί γενετικές διεργασίες πού άπειλούν μέ σταδιακή χειροτέρευση του γονιδιακού αποθέματος του έλληνικού έθνους καί την εξασθένηση των καλύτερων ιδιοτήτων του.

Όταν λέμε γονιδιακό απόθεμα, έννοοΰμε εκείνο τό σύνθετο γενετικό ύλικό πού έχει ένας δοσμένος λαός καί τό όποιο, σύμφωνα μέ τις έπιστημονικές άντιλήψεις, είναι ό κυριότερος έθνικός πλούτος. Θα προσθέσω ότι τό πρόβλημα δέν είναι μόνο έπιστημονικό, αλλά καί φιλοσοφικό, ήθικό, άκόμα καί πολιτικό. Άπ' έδω άπορρέει καί ή έντονη συζήτηση γύρω άπ' αυτό τό πρόβλημα. Πρόκειται για τό εξής: ό έσωτερικός κόσμος του άνθρώπου, ή ιδιοσυγκρασία, ό τρόπος σκέψης καί συμπεριφοράς του δέν καθορίζονται μόνο άπό τό κοινωνικό περιβάλλον καί τή διαπαιδαγώγηση, αλλά καί άπό τις γενετικές προδιαθέσεις καί τις κληρονομικές κλίσεις. Κοντολογής, ό άνθρωπος άπό τή στιγμή της γέννησής του δέν είναι *tabula rasa*, δηλαδή άγραφος πίνακας, όπως νόμιζαν οί θεμελιωτές του ευρωπαϊκού Διαφωτισμού.

Φρονώ ότι ή διαφωτιστική άντίληψη για τον άνθρωπο είναι τό ίδιο μονόπλευρη, όπως καί ή βιολογικίστικη, διότι ό άνθρωπος έχει την έλευθερία της έπιλογής. Αυτό σημαίνει ότι ή μοίρα του άνθρώπου δέν προκαθορίζεται ούτε άπό τό κοινωνικό περιβάλλον καί τή διαπαιδαγώγηση, ούτε άπό τις κληρονομικές προδιαθέσεις του. Έξάλλου, ή μοίρα μέ την έννοια των περιστάσεων, άνεξάρτητων άπό τή θέληση του άνθρώπου, ύπάρχει πάντα. Οί άνθρωποι δέν επιλέγουν τούς γονείς τους, τό έθνος καί τό κοινωνικό περιβάλλον, στο όποιο γεννήθηκαν. Έμās λοιπόν μās ενδιαφέρει τό ζήτημα, αν ύπάρχει υπό διάφορες ίσες συνθήκες γενετικός προκαθορισμός για τή μιά ή την άλλη μορφή δραστηριότητας. Εάν πρόκειται για συνηθισμένους άνθρώπους, άνάμεσα στους όποιους ύπάρχουν άτομα ίκανά, άκόμα καί ταλαντούχα, τότε δέν μπορεί καν νά γίνει λόγος για κάποια μοιραία σύμπτωση. Μόνο σέ πάρα πολύ σπάνιες περιπτώσεις μπορούμε (μέ όρισμένες όμως έπιφυλάξεις) νά μιλάμε για γενετικό προκαθορισμό. Έτσι, οί μουσικές ικανότητες, πού εκδηλώθηκαν στον Μότσαρτ σέ ήλικία 4 έτών, δέν του άφησαν περιθώριο έπιλογής. Αυτό, όμως, επαναλαμβάνουμε, είναι μιά εξαιρετική περίπτωση καί, μάλιστα, σ' εκείνες τις ιστορικές συνθήκες καί τό κοινωνικό περιβάλλον όπου γεννήθηκε. Δυνητικά ό Ναπολέον γεννήθηκε ως ένας μεγάλος στρατηλάτης. Στην πραγματικότητα όμως έγινε μεγάλος στρατηλάτης σάν άποτέλεσμα της ιστορικής κατάστασης πού είχε διαμορφωθεί μετά τή Γαλλική Έπανάσταση του 1789. Μέ βάση άνάλογα παραδείγματα εξάγεται συχνά τό συμπέρασμα ότι αποφασιστικό ρόλο στις τύχες των ανθρώπων καί των λαών παίζουν μόνοι οί έξωτερικοί κοινωνικοπολιτικοί παράγοντες, λησμονώντας ότι οί τελευταίοι δέν ύπάρχουν παρά τή θέληση καί τή δραστηριότητα των ίδιων των ανθρώπων καί λαών. Αυτό σημαίνει ότι ό Ναπολέον υπό άλλες συνθήκες, δηλαδή αν δέ γινόταν ή Γαλλική Έπανάσταση, μπορούσε νά γίνει ένας έπιφανής στρατηγός, υπηρετώντας, άς πούμε, στο ρωσικό στρατό. Έπομένως, ή έλευθερία έπιλογής ύπάρχει πάντα σέ μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό καί θα ήταν ευχής έργο, ή έλευθερία έπιλογής κάθε άνθρώπου νά συμπίπτει μ' εκείνη τή μορφή δημιουργικής δραστηριότητας προς την όποία έχει τή μεγαλύτερη άπό τή φύση του κλίση. Άπ' έδω άπορρέει ή άναγκαιότητα του προσδιορισμού της επαγγελματικής κλίσης των παιδιών, ή ύπαρξη εξειδικευμένων σχολών, για παράδειγμα, μέ κατεύθυνση τά

μαθηματικά, όπως υπήρχαν στην πρώτην Σοβιετική Ένωση. Άπ' εδώ ξεκινάει και το πρόγραμμα «ανάπτυξης ταλέντων» που εφαρμόζεται σε πολλές πολιτείες της Βόρειας Αμερικής. Τα τέστ, που γίνονται σ' αυτές τις πολιτείες, επιτρέπουν ήδη από τα μικρά χρόνια να βρεθούν τα άτομα με υψηλούς έμφυτους δείκτες και να τους δοθεί ή ανάλογη εκπαίδευση.

Την ιστορία δημιουργούν βασικά λίγοι άνθρωποι, το γενετικό δυναμικό των οποίων τους επιτρέπει να γίνουν μέλη της πιο δραστήριας και ικανής μερίδας της κοινωνίας. Αυτά ακριβώς τα άτομα αποτελούν την έλίτ της κοινωνίας, μιὰ ιδιόμορφη λαϊκή αριστοκρατία, στην οποία δεν ανήκουν μόνο διανοούμενοι, επιστήμονες και παράγοντες της Τέχνης, αλλά και επιχειρηματίες και πολιτικοί, εργάτες και αγρότες, εκείνοι που κυρίως καθορίζουν την άνθηση της κοινωνίας, δημιουργούν όχι μόνο τη δική τους εικόνα, αλλά και του λαού. Κάθε λαός είναι υπερήφανος για τα ταλέντα, τους ήρωες και την έλίτ του. Ο λαός, που δεν έχει έλίτ, είναι καταδικασμένος να φυτοζωεί.

Δεν υπάρχει καν ανάγκη να γίνουν ειδικές κοινωνιολογικές έρευνες για να διαπιστωθεί το ανησυχητικό γεγονός ότι ή πλειοψηφία των οικογενειών (σύμφωνα με τους υπολογισμούς μου, περίπου το 65%) των Έλληνοπόντιων επιστημόνων και παραγόντων του πολιτισμού αποτελούνται από μεικτούς γάμους στην πρώτην ΕΣΣΔ. Δεν είναι δύσκολο να μαντέψει κανείς την προοπτική της γενιάς απ' αυτούς τους γάμους που δέ ζει σε έλληνικό περιβάλλον. Με σπάνιες εξαιρέσεις αυτή ή γενιά αφομοιώνεται από το άλλοεθνές περιβάλλον. Με άλλα λόγια, το γονιδιακό απόθεμα των Έλληνοποντίων, που καθορίζει τον έκλεκτο τρόπο σκέψης και κοινωνικής συμπεριφοράς, χάνεται, ή σωστότερα, μεταδίδεται σε άλλα έθνη. Έτσι μειώνεται το ποιοτικό επίπεδο του γονιδιακού αποθέματος των Ελλήνων. Καθ' όσον γνωρίζω, ανάλογη μείωση παρατηρείται και στην ίδια την Ελλάδα, από την οποία οί ικανοί και ταλαντούχοι άνθρωποι φεύγουν σε άλλες χώρες για μόνιμη διαμονή. Έχουμε ήδη αναφέρει τί κίνδυνο έγκυμονεί για το δεδομένο έθνος ή μείωση του επιπέδου του γονιδιακού αποθέματος. Θα προσθέσουμε ότι το γονιδιακό απόθεμα ζημιώνεται επίσης από την απότομη μείωση της γεννητικότητας.

Θα ήθελα να γίνω σωστά κατανοητός. Δεν είμαι καθόλου εναντίον των μεικτών γάμων. Κάτι περισσότερο, φρονώ ότι ένα όρισμένο ποσοστό μεικτών γάμων επηρεάζει ευνοϊκά την υγεία των εθνών. Έμένα με ανησυχεί το γεγονός της αφομοίωσης («έκούσια γενοκτονία») πολλών εκπροσώπων της ελληνικής έλίτ από το άλλοεθνές περιβάλλον και ή απειλή της σταδιακής μετατροπής των Ελλήνων σε περιθωριακό λαό. Νομίζω ότι επιβάλλεται να ληφθούν μέτρα για την αναχαίτιση της διαμορφωθείσας τάσης, καθώς και να γίνει ή επεξεργασία ενός προγράμματος προοπτικής, ώστε το ελληνικό έθνος να καταλάβει στην οικογένεια των λαών μιὰ θέση, αντίξια της ένδοξης ιστορίας του. Είμαι βαθιά πεπεισμένος ότι ένα από τα κύρια μέτρα είναι να συνειδητοποιήσουμε τη διαμορφούμενη κατάσταση, να παραδεχθούμε τη σοβαρότητά της και να κατανοήσουμε την ανάγκη της μελέτης των προβλημάτων που απορρέουν απ' αυτή. Κοντολογής, πρώτο μέτρο είναι το γνώθι σ' αυτόν. Μετά τη συνειδητοποίηση της πρόκλησης της Ιστορίας πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να περάσουμε ανάλογα με τις δυνάμεις και τις δυνατότητές μας, στην εφαρμογή ενός συγκεκριμένου συνόλου πρακτικών μέτρων που θα αποβλέπουν στη διατήρηση και την ανάπτυξη του ελληνικού έθνους και του πολιτισμού του.

Σε τούτη τη διάλεξη δεν είναι δυνατό να αναφερθούμε σε πολλά πρακτικά μέτρα που σχετίζονται με το θέμα μου. Η επεξεργασία αυτών των μέτρων είναι αντικείμενο ξεχωριστής διάλεξης. Θα αναφέρω μόνο εκείνα τα μέτρα που νομίζω ότι είναι κατεπείγοντα τόσο στη μητρόπολη, όσο και στην ελληνική διασπορά. Πρόκειται για την ανακάλυψη των ταλέντων ανάμεσα στους μαθητές. Όπως σημειώσαμε ήδη, υπάρχουν διαφόρων ειδών δοκιμασίες για να διαπιστωθούν οί παραδοσιακοί διαγωνισμοί και οί Όλυμπιάδες σε διάφορα σχολικά μαθήματα, είτε πρόκειται για τα μαθηματικά ή τη βιολογία, την ιστορία ή

τή φυσική. Πρέπει επίσης να διοργανωθεί έκθεση καλλιτεχνικής δημιουργίας των μαθητών και της νεολαίας.

Δεν είναι μυστικό ότι οι σύγχρονοι Έλληνες, όπως και οι αρχαίοι πρόγονοί τους, είναι φιλόδοξος λαός. Θα ήταν επιθυμητό να αξιοποιηθεί αυτό το χαρακτηριστικό γνώρισμα για την παρότρυνση (ιδιαίτερα μέσω των Μέσων Μαζικής Ένημέρωσης) του ενδιαφέροντος για τις επιστήμες και την καλλιτεχνική δημιουργία, για το ανέβασμα του κύρους της μόρφωσης, της παιδείας και του πολιτισμού.

Πιθανόν, να παραβιάζω ανοιχτές πόρτες, δηλαδή στη μητρόπολη και την Κύπρο υπάρχει αυτό που θέλω να προτείνω. Κι αν όμως δεν υπάρχει, τότε, κατά τη γνώμη μου, ώριμασε ή ανάγκη να δημιουργηθούν στην Ελλάδα εξειδικευμένα γυμνάσια και λύκεια, δηλαδή εκπαιδευτικά ιδρύματα, στα οποία θα μαθαίνουν ικανοί νέοι και νέες και στα οποία βασικό είναι το ένα ή το άλλο μάθημα, για παράδειγμα, τα μαθηματικά. Είναι γνωστό ότι σε μερικά τμήματα των μαθηματικών οι σοβιετικοί επιστήμονες κατείχαν κυρίαρχη θέση στον κόσμο χάρη ακριβώς σ' αυτές τις εξειδικευμένες μαθηματικές σχολές, στις οποίες δε θεωρούσαν επιτιμητικό για τον έαυτό τους να διδάσκουν καθηγητές των ΑΕΙ και ακαδημαϊκοί.

Είναι γνωστό ότι σήμερα στις Δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης συντελείται διαρροή διανοητικών δυνάμεων («διαφυγή μυαλών») σε διάφορες χώρες του κόσμου. Σύμφωνα με τις πληροφορίες μου, όρισμένοι επιστήμονες ελληνικής καταγωγής από τη Ρωσία, τη Γεωργία και την Ουκρανία επίσης σκοπεύουν να πάνε ή έχουν πάει ήδη για δουλειά σε άλλες χώρες. Έπομένως, οφείλουμε να κατανοήσουμε ότι στον επερχόμενο 21ο αιώνα αποφασιστικό ρόλο στο επίπεδο ανάπτυξης των λαών και των κρατών θα παίξει περισσότερο από ποτέ άλλοτε ο βαθμός πληροφόρησης, ειδικότερα ο βαθμός κατάκτησης των επιστημών και της τεχνολογίας, ο υψηλός επαγγελματισμός σε όποιονδήποτε τομέα δραστηριότητας και η ηθική της εργασίας, δηλαδή η στάση απέναντι στην εργασία, η επιμέλεια και η κατανόηση του απλού γεγονότος ότι η εργασία είναι πηγή όλου του πλούτου, υλικού και πνευματικού.

Είμαι βαθιά πεπεισμένος ότι το μυστικό της επιτυχίας των Γερμανών (όχι μόνο στη Γερμανία, αλλά και πέρα από τα όριά της) σε διάφορους τομείς δραστηριότητας βρίσκεται στην ακρίβεια και την αφοσίωση, δηλαδή στην επίγνωση του καθήκοντος, την επιμέλεια και το ζήλο στην εργασία. Έχει διαπιστωθεί ότι ο Γερμανός εργάτης δουλεύει κατά μέσον όρο 1.651 ώρες το χρόνο, ο Γάλλος 1.755, ο Αμερικανός 1.904 και ο Ιάπωνας 2.201 ώρες. Συνάγεται ότι οι Αμερικανοί, για να μην αναφέρουμε τους Ιάπωνες, εργάζονται πολύ, ενώ οι ευημερούντες Γερμανοί εργάζονται πιο ξεκούραστα. Συνεπώς, ο καπιταλισμός (ψευδώνυμο της οικονομίας της αγοράς) έχει διάφορες όψεις: μορφωμένος, κοινωνικά γεμάτος φροντίδα και εργαζόμενος. Υποθέτουμε ότι υπάρχει επίσης και καπιταλισμός άγριος, αδιάφορος και τεμπέλικος.

Μου είναι δύσκολο να πω τί είδους καπιταλισμός υπάρχει στην Ελλάδα. Διαμόρφωσα όμως την εντύπωση (πολύ πιθανόν, λανθασμένη) ότι ο ελληνικός καπιταλισμός είναι πολύ ιδιόμορφος: συνδυάζει τη σοσιαλιστική αδιαφορία για την εργασία και την καπιταλιστική δίψα για κέρδος. Με άλλα λόγια, κάθε άνθρωπος, επιχειρηματίας ή εργάτης, θέλει να δουλεύει λίγο και να κερδίζει πολλά. Όμως, το πιο εντυπωσιακό χαρακτηριστικό γνώρισμα για όλα τα στρώματα της ελληνικής κοινωνίας (έννοείται, κατά την άποψή μου) είναι, αν μπορούμε να εκφρασθούμε κάτ' αυτό τον τρόπο, ή συνεπής ασυνέπεια στις υποχρεώσεις. Όχι μόνο έμένα, αλλά και πολλούς ανθρώπους που έχουν έρθει σε επαφή με Έλληνες διαφόρων κοινωνικών στρωμάτων, μάς κατέπληξε ή ασυνέπεια, ή αδιαφορία, κάτι περισσότερο, ή ανεύθυνη στάση απέναντι στο λόγο που δίνουν, ως ποῦμε, να κάνουν κάτι στην καθορισμένη προθεσμία. Απ' ἐδῶ ἀπορρέει καὶ ἡ ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης στοὺς Έλληνες, ιδιαίτερα σ' αυτούς που κατοικούν στη μητρόπολη. Το συμπέρασμα είναι ένα:

έως ότου οί Έλληνες δέν αποβάλουν τήν άσυνέπεια, πού, όπως φαίνεται, απέκτησαν από τοίς Τούρκους, δέν μπορούμε νά περιμένουμε νά βγει ή Έλλάδα από τή δευτερεύουσα θέση στην Εύρώπη.

Δέ μπορώ νά απαλλαγώ από τήν έντύπωση ότι στην Έλλάδα οί άνθρωποι λένε πολλά καί λίγα κάνουν. Όπως καί στα άρχαία χρόνια, έκτιμάται έδω ή δύναμη του λόγου. Αυτό είναι καλό, αλλά δέν πρέπει νά σταματάει κανείς μόνο στα λόγια, όφείλει νά περάσει στα έργα. Μοϋ φαίνεται ένίστε πώς οί Έλληνες τής μητρόπολης, ταυτίζοντας λόγο καί έργο, όχι μόνο υποκαθιστούν τó έργο μέ τó λόγο, αλλά «πάσχουν» επίσης από τά στοιχεία τής μυθομαγικής σκέψης. Η ούσία αυτού του τρόπου σκέψης συνίσταται στον άπλό τύπο: τó όνομασμένο ύπάρχει καί τó μη όνομασμένο δέν ύπάρχει. Έτσι, εάν έχουν συζητήσει κάτι, σημαίνει ότι έχουν ήδη κάτι κάνει στην πραγματικότητα. Κάτι περισσότερο, εάν πούμε ότι όλα είναι καλά, τότε πράγματι όλοι θα νιώθουν καλύτερα.

Μέ τούτη τήν ανακοίνωση δέν είχα σκοπό νά τίξω προβλήματα πού σχετίζονται μέ τó έν λόγω θέμα. Σκοπός μου είναι νά θυμίσω τήν πρόκληση τής Ιστορίας στο κατώφλι του 21ου αιώνα. Κατά τήν άποψή μου, για νά δοθεί έπάξια άπάντηση σ' αυτή τήν πρόκληση, χρειάζεται ή Ίδέα, ή Έθνική Ίδέα, πού θα ένώσει ήθικά όλο τόν έλληνικό λαό για τήν πραγματοποίηση των προγραμματικών στόχων καί καθηκόντων, τόσο των άμεσων, όσο καί του άπώτερου μέλλοντος. Οί σύγχρονοι Έλληνες δέν έχουν ανάγκη νά ανακαλύψουν ή νά έπινοήσουν μιá τέτοια ιδέα. Αυτή ύπάρχει στα αισθήματα, τά βιώματα καί τά όνειρά τους. Τέτοια ιδέα, φρονώ, είναι ή ιδέα τής Έθνικοπολιτισμικής Αναγέννησης των Έλλήνων. Μπορούμε νά τήν όνομάσουμε άπλως «Έλληνική ιδέα», όπως, για παράδειγμα, «Άμερικανικό όνειρο». Όστόσο, δέν άρκει νά διακυρυχθεί αυτή ή Ίδέα. Πρέπει νά όργανωθεί ένα Κίνημα για τήν Έθνικοπολιτισμική Αναγέννηση. Έπομένως, τó διπλό κάλεσμα, σύνθημα: «Γνώθι σ' αυτόν στο όνομα τής Έθνικοπολιτισμικής Αναγέννησης».

Θ. Χ. ΚΕΣΣΙΑΗΣ
(Αθήναι)

